

افق‌های نوین حقوق کیفری

نکوداشت‌نامه استاد دکتر حسین آقایی نیا

گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی
مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی دانشگاه تهران
با همکاری
بنیاد حقوقی میزان

سرشناسه : نکوداشت نامه استاد دکتر حسین آقای نیا (۱۳۹۸: تهران)

عنوان و نام پدیدآور: افق‌های نوین حقوق کیفری: نکوداشت نامه استاد دکتر حسین آقای نیا / گردآوری و تهیه: گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی و مؤسسه تحقیقات جزایی و جرم‌شناسی دانشگاه تهران، با همکاری بنیاد حقوقی میزان

مشخصات نشر: تهران: نشر میزان، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری: ۷۳۶ ص.

فروست: نشر میزان؛ علوم اجتماعی ۱۲۸۴.

شابک: 978-622-212-093-1

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

عنوان دیگر: نکوداشت نامه استاد دکتر حسین آقای نیا

موضوع: حقوق جزا -- ایران -- مقاله‌ها و خطابه‌ها

موضوع: PCriminal Law -- Iran -- Addresses -- essays -- lectures

شناسه افزوده: آقای نیا، حسین، ۱۳۲۳ -- یادنامه‌ها

شناسه افزوده: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی. گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی.

شناسه افزوده: دانشگاه تهران. مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی.

شناسه افزوده: بنیاد حقوقی میزان

رده‌بندی کنگره: KMH ۳۷۹۴

رده‌بندی دیویی: ۳۴۵/۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۳۵۸۵۰

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۱۲۸۴

نشر میزان

افق‌های نوین حقوق کیفری

نکوداشت نامه استاد دکتر حسین آقای نیا

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸

قیمت با جلد شومیز: ۷۵۰۰۰ تومان

قیمت با جلد زرکوب: ۸۵۰۰۰ تومان

شمار: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۲-۰۹۳-۱

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۰
واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱
پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست مقالات

- دبیاچه ۹
- بخش نخست - حقوق کیفری ماهوی** ۱۳
- نگرش فازی در تبیین مفهوم عدالت در حقوق کیفری ۱۴
مهرنوش ابوذری
- گام لرزان قانون‌گذار و مسئله اعاده حیثیت ۳۵
محسن برهانی
- بررسی ضمان مباشر و مسبب در فرض شرکت در جنایت (مقایسه مواد ۳۶۳ قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۰ و ۵۲۶ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲) ۵۰
تهمورث بشیریه و بزرگمهر بشیریه
- ارزیابی مجازات‌های جایگزین حبس در نظام حقوقی ایران و انگلستان ۵۷
فریدون جعفری
- بازاندیشی ارکان جرایم مطلق عمدی و جایگاه نتیجه در آن ۸۳
محمدعلی رجب
- تأثیر امکان فرار در مشروعیت دفاع؛ مطالعه تطبیقی در فقه، نظام حقوقی ایران و ایالات متحده آمریکا ۱۰۳
ایمان رحیمی پور
- وقوع جنایت در چارچوب ترک فعل ناشی از وظیفه ۱۳۴
هادی رستمی
- بازتفسیر قلمرو موضوعی و مفهومی ضرر به عنوان مبنای جرم‌انگاری ۱۵۴
مهرانگیز روستایی

۶ □ افق‌های نوین حقوق کیفری - نکوداشت‌نامه استاد دکتر حسین آقایی نیا

- ۱۷۷..... رابطه سببیت و انواع آن.....
عباس شیری
- ۲۰۹..... از محبت تا جنایت: جایگاه والدین در برابر آسیب‌دیدگی فرزندان.....
حسن عالی‌پور
- ۲۲۹..... سیاست، مذهب و قانون در حقوق کیفری عصر ساسانیان.....
حسین غلامی
- نگاه و نگرشی به قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ و ضمانت
اجراهای کیفری آن.....
۲۵۴.....
علیرضا محمدزاده وادقانی
- ۳۰۳..... قفل بر بخت آزادی؛ نقدی بر رأی وحدت رویه شماره ۷۶۴ دیوان عالی کشور.....
فیروز محمودی جانکی
- ۳۱۸..... مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در جدال دو قانون.....
عباس منصورآبادی
- ۳۳۳..... تأثیر رضایت بر جنایت.....
حسین میرمحمد صادقی
- ۳۴۷..... ممنوعیت مطلق محاکمه و مجازات مجنون.....
رحیم نوبهار
- ۳۵۸..... مسئولیت کیفری ناشی از رفتار غیر در حقوق ایران و انگلستان.....
محمد یکرنگی
- ۳۷۷..... **بخش دوم - حقوق کیفری شکلی**.....
- ۳۷۸..... «اعاده دادرسی» و «رسیدگی مجدد» در حقوق کیفری فرانسه (قانون ۲۰ ژوئن ۲۰۱۴).....
محمد آشوری
- ۳۹۰..... «نقض» بلا «فرجام»؛ بررسی اختیارات رئیس قوه قضاییه در نقض آرای قطعی.....
غلامحسین الهام
- ۴۰۵..... قلمرو مسئولیت کیفری پلیس در جرایم علیه حریم خصوصی.....
حبیب امامی آرنندی

فهرست مطالب □ ۷

- اسناد محرمانه به عنوان دلیل اتهام ۴۳۳
علی خالقی
- قرار تعلیق تعقیب: جلوه‌ای از قضاوتی شدن مرحله پیش‌دادرسی ۴۴۷
محمد مهدی ساقیان
- غفلت از اثبات ۴۶۲
جمشید غلاملو
- تبعیت امر حقوقی از رأی قطعی کیفری (نقد و بررسی دادنامه شماره ۹۳۰۹۹۷۰۹۰۸۱۰۰۰۶۸ مورخ ۱۳۹۳/۵/۲۶ صادره از شعبه ۲۱ دیوان عالی کشور) ۴۸۱
حسن محسنی
- آیین دادرسی کیفری خانواده‌گرا ۵۰۴
امیرحسن نیازپور
- بخش سوم - جرم‌شناسی** ۵۲۹
- روش‌شناسی کیفی در جرم‌شناسی فرهنگی: قوم‌شناسی ۵۳۰
سارا آقائی
- مسئولیت دادستان در پیشگیری از حوادث زیانبار؛ با نگاهی به حادثه پلاسکو ۵۴۷
جلیل امیدی
- مطالعه تطبیقی قوانین حفاظت از داده‌ها و استانداردهای دولتی برای اجرای آمادگی جرم‌یابی دیجیتال به نحو الزامی ۵۷۰
ترجمه حمید بهره‌مند
- افسانه‌پردازی‌های دادگستری ترمیمی ۵۹۶
ترجمه علی شجاعی
- ارزیابی شدت و حتمیت کیفرهای جرایم مواد مخدر ۶۲۶
آزاده صادقی
- تحلیل ماده ۴۵ الحاقی به قانون مبارزه با مواد مخدر (مصوب ۱۳۹۶) از منظر کارکرد بازدارنده کیفر ۶۴۰
مهدی صبوری‌پور

۸ □ افق‌های نوین حقوق کیفری - نکوداشت‌نامه استاد دکتر حسین آقایی نیا

- توسعه انصراف از بزهکاری پایدار در پرتو پیشگیری سومین ۶۵۴
شادی عظیم‌زاده
- آیا جرم‌شناسی تأثیرگذار است؟ جرم، سیاست و فرایند سیاست‌گذاری ۶۷۴
ترجمه غلامرضا محمد نسل
- زندان به‌مثابه آزمایشگاه جرم‌شناسی ۶۸۶
ترجمه مجید قورچی بیگی
- مسکن تهیدستان و «تاجران خواب» ۶۹۷
روح الدین کردعلیوند
- پیوند حقوق کیفری و جرم‌شناسی ۷۱۵
علی حسین نجفی ابرندآبادی
- زندگی‌نامه استاد به اختصار ۷۳۴

دیباچه

تکریم دانشمندان، در واقع تکریم دانش است و چه مکانی مناسب‌تر از دانشگاه برای این کار، که مهد علم و دانش است. استاد دکتر حسین آقایی نیا یکی از بزرگان دانش حقوق این مرز و بوم است که در آموزش حقوق و پرورش دانشجویان این رشته سهمی درخور تقدیر داشته و دارد. سالها تدریس حقوق کیفری در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا و نیز دوره‌های آموزش ضمن خدمت قضات دادگستری و تألیف چند عنوان کتاب و ترجمه آثاری از حقوق دیگر کشورها، تنها بخشی از تلاش‌های استاد در این راه است. بخشی دیگر از فعالیت‌های استاد، کمک به اداره دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران در سطوح معاونت فرهنگی و دانشجویی و نیز مدیریت گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی است. سلامت نفس و درستکاری در کنار دانش و نظمی مثال‌زدنی سبب موفقیت استاد در امور فوق شده که گواه آن نیز تربیت چندین نسل از دانشجویان عزیز، قضات شریف و وکلای گرامی است که برخی از آنها خود هم‌اکنون رهرو راه پر افتخار ایشان در مراکز علمی و آموزشی هستند.

از اینرو، از چندی پیش، شماری از همکاران ایشان در دانشگاه تهران، که هم محل تحصیل استاد و هم محل خدمت ایشان در کسوت معلمی تا هنگام بازنشستگی بوده در صدد برآمدند تا با برگزاری مراسمی در این دانشگاه به تجلیل از مقام علمی ایشان پردازند. بدیهی است که با توجه به سابقه عضویت استاد در گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشکده حقوق و علوم سیاسی و سابقه چند سال مدیریت ایشان بر این گروه، اعضای این گروه این وظیفه را بیش و پیش از همه احساس نموده و با همکاری مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی دانشگاه تهران برنامه‌ریزی در این باره را آغاز نمودند. از همان ابتدا، سنت پسندیده رایج در دانشگاه‌های کشورهایی که حقوق آنها بر نظام حقوقی ما تأثیر گذار بوده و قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در کشورمان دنبال شده و پس از آن نیز در این کشور احیاء شده است، مورد توجه قرار داشت. مطابق این روش، که دیگر می‌توان از آن به عنوان عرف دانشگاهیان نام برد، جمعی از همکاران یک استاد، در یک اقدام علمی مشترک گرد هم آمده، هر یک مقاله‌ای نگاشته و با چاپ آنها در

۱۰ □ افق‌های نوین حقوق کیفری - نکوداشت‌نامه استاد دکتر حسین آقای‌نیا

یک مجموعه، آن را به آن استاد اهداء می‌کنند.

بدین ترتیب، در برنامه‌ریزی برای برگزاری مراسمی در نکوداشت استاد آقای‌نیا، دعوت از سایر اساتید حقوق کیفری برای مشارکت در تهیه این مجموعه مورد تصویب قرار گرفت، چه، برای اهل علم، دریافت هیچ هدیه‌ای دلپذیرتر از این مجموعه‌ها نیست؛ برای همکاران علمی استاد هیچ متاعی ارزنده‌تر از حاصل اندیشه آنها نیست و برای علم هیچ فرصتی بهتر از گردهمایی جمعی از اندیشمندان یک رشته برای تولید دانش نیست. بی‌تردید، و بدین ترتیب، با افزوده شدن بر منابع علوم جنایی در کشورمان، دانشجویان حقوق نیز افق‌های نوینی را پیش روی خود یافته و در فراگیری این علوم یا توسعه آموخته‌های خود از آن بهره خواهند برد.

باری، دیری نپایید که تعداد زیادی از همکاران گرامی به دلیل علاقه‌ای که به استاد آقای‌نیا داشتند از این اقدام استقبال نموده و به نگارش مقاله و ارسال آن برای درج در این مجموعه پرداختند، همکارانی که برخی از آنها در گذشته از دانشجویان استاد بوده و هم‌اکنون از اساتید ارزنده دانشگاه محل خدمت خود هستند. برخی از همکاران استاد در سایر گروه‌های آموزشی نیز با اطلاع از این اقدام، به جمع همکاران خود در گروه‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی پیوسته و در ابراز ارادت و احترام به ایشان با آنها همراه شدند. مجموعه حاضر با بیش از سی مقاله در سه حوزه حقوق کیفری ماهوی، حقوق کیفری شکلی و جرم‌شناسی، حاصل این همدلی و همراهی است که به پاس یک عمر تلاش علمی استاد دکتر حسین آقای‌نیا و به ترتیب حروف الفباء براساس نام نویسندگان در اینجا درج و به ایشان تقدیم می‌شود. امیدوارم که همکاری استاد با گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشکده، که حکم بازنشستگی موجب قطع کامل آن نشد، همچنان ادامه داشته باشد و دانشجویان عزیز ما از وجود ایشان همچنان بهره‌مند شوند. برای ایشان سلامتی و طول عمر و برای همسر گرامی‌شان، که جای خالی ایشان در چنین روزی و چنین مراسمی در بزرگداشت استاد به خوبی احساس می‌شود، رحمت واسعه و آرامش ابدی آرزو مندیم.

در پایان، از دوست و همکار عزیز جناب آقای دکتر فیروز محمودی جانکی، رئیس محترم مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی دانشگاه تهران، و همکار عزیز جناب آقای دکتر جمشید غلاملو، از اعضای پرتلاش گروه، برای تمامی زحماتی که در برگزاری مراسم نکوداشت استاد و آماده شدن این کتاب متقبل شدند، سپاسگزاری می‌کنم. از دیگر همکار گرامی گروه، جناب آقای دکتر عباس شیری، که چاپ این اثر را در نشر میزان، به عنوان ناشر برگزیده دانشگاهی کشور، بر عهده گرفتند، صمیمانه تشکر می‌نمایم. بازخوانی و ویرایش مقالات دریافتی، و در نهایت، آماده‌سازی آنها برای آغاز فرایند چاپ کتاب نیز مرهون زحمات

دیاچه □ ۱۱

دانشجویان عزیز تحصیلات تکمیلی دانشکده، خانم‌ها فائزه منطقی، یاسمن خادمی، زهرا سبزه‌علی پور و آقایان سینا رستمی و محمدرضا عبدیان است که از آنها تشکر می‌کنم. بی‌شک، کتابی با این حجم ممکن است همچنان دارای برخی اشکالات تایپی و نگارشی باشد که از دیده دانشجویان عزیز رهیده و در برخی صفحات آرمیده باشد. از این بابت، از خوانندگان محترم پوزش می‌خواهیم و می‌دانیم که اگر بدانند دلیل این امر شتاب برای تسریع در مهیا ساختن کتاب برای مراسم نکوداشت استاد در «آبان» ماه بوده، پوزش ما را خواهند پذیرفت، که «آبان» ماه، ماه تولد استاد است.

علی خالقی

مدیر گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی